

Hulpmiddel of lapmiddel?

Vruchtbaarheid verbeteren door synchronisatie vaker toegepast

Met een slim hormonaal protocol de vruchtbaarheid verbeteren, ofwel synchroniseren, is gemeengoed op grote veebedrijven in de wereld en het komt ook naar Nederland. Hier een overzicht van de voor- en nadelen en een visie op de ethische kant.

Synchronisatie betekent zelf het ovulatiemoment van de koe bepalen. Door een strak hormonaal programma na het kalven worden de koeien in de cyclus gebracht. Soms kunnen ze, zelfs zonder dat ze tochtig worden gezien, geïnsemineerd worden. Als melkveehouder heb je de vruchtbaarheid zo helemaal zelf in de hand.

Professor Geert Opsomer van de faculteit in Gent legt het voordeel uit. 'Normaal zie je ongeveer de helft van de koeien tochtig en wanneer je een drachtigheid krijgt van 30 procent is 15 procent van de veestapel drachtig. Bij synchronisatie worden uiteindelijk alle koeien gesynchroniseerd, waardoor het drachtigheidspercentage verdubbelt naar 30 procent van de dieren.'

Hoeksteen economie

Economisch is het rendabel te rekenen, geeft dierenarts Hedwige Vanaken van Pfi-

zer aan. 'Een verlenging van de tussenkalftijd kost 2 euro per koe per dag. Koeien in een synchronisatieprogramma stoppen kost tussen de 15 en 28 euro per koe. Bij een verkorting van de tussenkalftijd met tien dagen is er al een break-evenpoint.'

Vanaken signaleert dat steeds meer bedrijven hun probleemkoeien in een vruchtbaarheidsprogramma zetten. 'En dat worden er nog meer, vooral als het quotum vrij is en de bedrijven nog groter worden. De vruchtbaarheid wordt zo beter te managen en veehouders zijn minder tijd kwijt aan de bronstdetectie.' Bovendien maakt een protocol het bedrijf minder kwetsbaar. Vreemd personeel kan het makkelijk inpassen, want het vraagt weinig extra kennis. Daarnaast zorgt een goede vruchtbaarheid voor een kortere tussenkalftijd en dat betekent een betere rendabiliteit van de koeien.

Verskillende bronstsynchronisatieprogramma's

Er zijn verschillende protocollen voor bronstsynchronisatie. Ze worden toegepast afhankelijk of de dieren een suboestrus (ze vertonen geen bronst of de bronst wordt niet waargenomen) of anoestrus (inactieve eierstokken) hebben. Met name de 'lichtere' programma's worden toegepast in Nederland en Vlaanderen, zoals:

- tweemaal een injectie met prostaglandine, alleen effectief bij dieren die in de cyclus zijn;
- CIDR, een T-vormige spiraal, die het

natuurlijke progesteron bevat, gevolgd door een prostaglandine-injectie, voor dieren die in sub- en anoestrus zijn;

- Ov-synch-programma: tweemaal een GnRh-injectie en éénmaal een injectie met prostaglandine;
- het in de Verenigde Staten veel toegepaste Pre-synch- in combinatie met het Ov-synch-programma. Eerst worden de dieren twee keer met prostaglandine gespoten en daarna volgt het Ov-synch-programma.

Maarten Pieterse:
'Veel onnodig
hormoongebruik
uit gemakzucht'

De vruchtbaarheid is de hoeksteen van een rendabele melkveehouderij. 'Het komt erop aan zo veel mogelijk melk per dag te produceren, dat redden veehouders door de tussenkalftijd zo kort mogelijk te maken.' Vanaken denkt echter niet dat het in Amerika veel toegepaste systeem van alle koeien standaard in een programma opnemen naar Europa komt. 'We passen het alleen toe met de probleemkoeien binnen de bedrijfsbegeleiding.' Intelligent omgaan met deze techniek vraagt eerst om controle op het functioneren van het geslachtsapparaat. 'Dieren die niet in bronst komen of helemaal niet actief zijn, kun je zo wel in de cyclus zetten.' De resultaten zijn eigenlijk bij alle programma's goed te noemen, geeft Vanaken aan. 'Uiteindelijk vertoont zo'n 70 tot 80 procent van de probleemkoeien de bronst. De drachtigheidspercentages variëren van 75 procent van de koeien die in cyclus waren tot zo'n 50 procent bij koeien die helemaal in anoestrus waren, ofwel helemaal geen activiteit op de eierstokken hadden.' Ethische bezwaren ziet Vanaken dan ook niet. 'Het gaat over natuurlijke producten die dieren zelf ook produceren. Het

enige wat je met de behandeling doet, is de bronstdetectie in goede banen leiden.'

Lapmiddel voor fouten

Dierenarts Dirk Zaaijer, specialist in diergezondheid, is een andere mening toegedaan. Volgens hem is het ingrijpen in de vruchtbaarheid van koeien een 'lapmiddel.' 'Er zit in het management wat fout, anders worden de koeien vanzelf wel tochtig en ook drachtig. Synchronisatie is eigenlijk een middel om fouten in het management af te dichten.' Bovendien geeft de dierenarts aan dat de resultaten met synchronisatie enorm variëren. 'Van 0 tot 60 procent drachtigheid. Er zit geen lijn in. Wanneer dieren niet optimaal cyclisch zijn of niet optimaal gevoerd, dan helpt de hormoonbehandeling ook niet.' Zaaijer adviseert veehouders zich verre te houden van het structureel inzetten van hormoonpreparaten. 'Zoek liever de fouten in het management en de voeding. Vruchtbaarheid is de resultante van een gezond functionerende koe.' Vooral bij de voeding is nog wat te winnen. 'We rekenen nog steeds het rantsoen door voor de meeste melk, maar dat is een heel ander rantsoen dan die voor de gezondste koe.'

Dirk Zaaijer:
'Niet voeren voor
melk, maar voor
vruchtbaarheid'

Terug naar de basis is van belang, geeft hij aan: energie, eiwitverhouding, soorten grondstoffen, vitaminen, mineralen. Zaaijer vindt dat er nog te weinig wordt gekeken naar wat koeien moeten eten om gezond en vruchtbaar te blijven. 'Het gaat echt niet om die laatste liters melk. 8000 kilo melk gemiddeld kan het hoogste rendement opleveren als de koeien gezond blijven en op tijd drachtig zijn.' Naast de voeding noemt hij ook het inseminatiemoment sterk onderschat. 'Dat is ook een cruciaal punt bij het drachtig worden. Het is te overwegen om zelf te gaan insemineren om het moment van insemineren nog beter te sturen.'

Maarten Pieterse, vruchtbaarheidsspecialist aan de faculteit voor Diergeneeskunde in Utrecht, noemt het structureel gebruiken van hormoonpreparaten om de vruchtbaarheid van melkvee te verbeteren 'gemakzuchtig.' Er zijn volgens hem 1001 redenen waarom koeien niet tochtig zijn. 'Het is belangrijk eerst deze afwijkingen in beeld te hebben, de goede diagnose te stellen en dan pas te handelen.' Hij is bezorgd dat het in Nederland dezelfde kant opgaat als in Amerika en Nieuw-Zeeland, waar veel koeien standaard in een protocol terecht komen. 'Ik ben bang dat de publieke opinie tegen ons gaat werken. Wie gaat het vlees nog kopen als bekend wordt dat koeien structureel gespoten worden met hormonen?'

Vóór dag 60 controle

Pieterse heeft andere, goede adviezen voor veehouders die worstelen met de vruchtbaarheid van hun koeien. 'Zorg dat je voor en na het kalven goed voert en net na het kalven van de koeien snel de vruchtbaarheid goed en regelmatig in de gaten houdt. Koeien moeten voor dag 60 in lactatie al twee keer tochtig zijn geweest, hun baarmoeder moet schoon zijn en de cyclus regelmatig. Controleer ze vroegtijdig op om na te gaan of er geen afwijkingen aan het geslachtsapparaat

Hedwige Vanaken:
'Alleen toepassen
binnen bedrijfs-
begeleiding'

aanwezig zijn.' En dan schuwt de dierenarts het gebruik van hormonen bij afwijkingen zoals cysten en vieze baarmoeders echt niet, mits de andere factoren zoals conditie en klauwen goed zijn.

'Begin niet met nadenken over de vruchtbaarheid als de koe na dag 60 nog niet tochtig is geweest of gezien. Dan ben je te laat. Afwijkingen, maar ook het goed functioneren moeten eerder in kaart gebracht worden. Een negatieve energiebalans kan dan naast de eventuele afwijkingen ook gaan opspelen en dan moeten veehouders niet denken dat het heel simpel is om even met wat hormonen de dieren snel drachtig te maken.'

Zijn advies luidt snel en goed de vruchtbaarheid te monitoren en de oorzaken van afwijkingen adequaat te behandelen en te controleren, in plaats van snel en makkelijk hormonale synchronisatieprogramma's toe te passen. 'Gezonde koeien in goede conditie worden echt wel tochtig en zeker ook drachtig als ze op het juiste moment met goed sperma geïnsemineerd worden.'

Alice Booij